

СПРАВА «СІВКА ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF SIVKA v. UKRAINE)

(Заява № 46247/15)

Стислий виклад рішення від 13 листопада 2025 року

Інформацію про реєстрацію заявниці з 2005 року як фізичної особи — підприємця та постанову суду 2008 року про припинення її підприємницької діяльності було належним чином внесено до відповідного державного реєстру. У 2012 році заявниця звернулася до держави щодо пенсії за віком за схемою дострокового виходу на пенсію. У своїй заяві про призначення пенсії, у відповіді на запитання «На сьогодні: працює/не працює» заявниця вказала «не працюю». У незазначену дату її заяву було схвалено. Заявниця отримувала щомісячну пенсію у зв'язку з достроковим виходом на пенсію до липня 2013 року, коли після досягнення встановленого законом пенсійного віку ця пенсія автоматично стала стандартною пенсією за віком. У квітні 2014 року, переглянувши справу заявниці, Пенсійний фонд України (далі — Пенсійний фонд) виявив реєстрацію заявниці як фізичної особи — підприємця, що, на його думку, позбавляло заявницю права на дострокову пенсію. У зв'язку з цим у травні того ж року Пенсійний фонд ухвалив рішення про утримання переплати у розмірі 10 511,35 українських гривень (приблизно 655 євро на момент події) — загальну суму всіх виплат, сплачених заявниці за схемою дострокового виходу на пенсію. У листопаді 2014 року заявниця подала адміністративний позов проти Пенсійного фонду, в якому доводила, що її підприємницька діяльність була давно припинена; з липня 2006 року вона не отримувала від неї жодного доходу і була безробітною; що ці факти мали б бути відомі органам державної влади; що у формулярі заяви на призначення пенсії запитувалося лише працює вона, чи ні, і вона не була зобов'язана повідомляти Пенсійний фонд про свою реєстрацію як фізичної особи — підприємця. Суд першої інстанції ухвалив постанову на користь заявниці, вказавши на відсутність ознак зловживання з її боку. Проте Вінницький апеляційний адміністративний суд, постанову якого залишив без змін Вищий адміністративний суд України, скасував постанову суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову заявниці. Станом на 01 липня 2018 року утримання з пенсії заявниці завершилося у зв'язку з повним стягненням суми заборгованості. До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) заявниця скаржилася за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що рішення про утримання оскаржуваних сум з її пенсії порушило її право на мирне володіння майном, а також, що національні суди не провели належної оцінки її справи. Європейський суд дійшов висновку, що скарги заявниці підлягають розгляду лише на підставі статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Розглянувши всі надані йому матеріали, Європейський суд повторив, що не повинен визначати, чи була заявниця зобов'язаною повідомляти Пенсійний фонд про свій неактивний підприємницький

статус, і чи недотримання цього зобов'язання позбавило її права на дострокову пенсію. Питання такого характеру належать до виключної компетенції національних судів. Водночас Європейський суд зауважив, що має сумніви, що національні суди належним чином розглянули аргумент заявниці, що формуляр заяви про призначення пенсії не містив жодних запитань стосовно її підприємницького статусу, і вона не була зобов'язана повідомляти про нього, що, як наслідок, спричинило нівелювання спроби заявниці домогтися належного розгляду її позовної заяви. У контексті наведених обставин Європейський суд зазначив, що судовий розгляд спору не був ефективною процесуальною гарантією для цілей статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Європейський суд дійшов висновку, що втручання у право заявниці було непропорційним і вона була зобов'язана нести індивідуальний та надмірний тягар, та констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
3. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: (I) 656 (шістсот п'ятдесят шість) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування матеріальної шкоди; (II) 2 000 (дві тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.